

СОФИЙСКИ
УНИВЕРСИТЕТ

СВ. КИРИЛ
ОФТАНСКИ

ФАКУЛТЕТ ПО НАУКИ
ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО
И ИЗКУСТВОТО

ОБРАЗОВАНИЕ И ИЗКУСТВА: ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Трета научно-практическа конференция

2022

ОБРАЗОВАНИЕ И ИЗКУСТВА: ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Трета научно-практическа конференция

'22

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

проф. гнн Милен Замфиров
проф. гнсн Александър Корнев
проф. гн Лаура Димитрова
Проф. гн Марек Сак
проф. гнн Николай Попов
проф. гнсн Нели Василева
проф. гн Радослав Пенев
проф. гн Розалина Енгелс-Критидис
проф. г-р Адриан Георгиев
проф. г-р Бисера Вълева
проф. г-р Илиана Мирчева
проф. г-р Габриела Кирова
проф. г-р Нега Балканска
проф. Александър Денисов
проф. Катарина Джорджевич
проф. г-р Маргарита Бакрачева
доц. г-р Ана Милованович
доц. г-р Анна Трошева
доц. г-р Марина Пиронкова
проф. г-р Николай Цанев
доц. г-р Снежина Бисерова
доц. г-р Дигем Чатал
доц. г-р Диана Игнатова
доц. г-р Галина Георгиева
доц. г-р Любка Алексиева
зл. ас. г-р Маргарита Томова
зл. ас. г-р Ралица Димитрова

Редактор: Маргарита Крумова
Дизайн на корицата на броя: Явор Грънчаров
Графичен дизайн на броя: Явор Грънчаров
Техническа поддръжка: Евгени Венков

EDITORIAL BOARD

Prof. Milen Zamfirov, DSc
Prof. Alexandr Kornev, DSc
Prof. Laura Dimitrova, DSc
Prof. Marek Sak, Doctor Habil
Prof. Nikolay Popov, DSc
Prof. Neli Vasileva, DSc
Prof. Radoslav Penev, DSc
Prof. Rozalina Engels-Kritidis, DSc
Prof. Adrian Georgiev, PhD
Prof. Bisera Valeva, PhD
Prof. Iliana Mirtschewa, PhD
Prof. Gabriela Kirova, PhD
Prof. Neda Balkanska, PhD
Prof. Alexander Denisov
Prof. Katarina Djordjevic
Prof. Margarita Bakracheva, PhD
Assoc. Prof. Ana Milovanovich, PhD
Assoc. Prof. Anna Trosheva, PhD
Assoc. Prof. Marina Pironkova, PhD
Prof. Nikolay Tsanev, PhD
Assoc. Prof. Snezhina Biserova, PhD
Assoc. Prof. Didem Chatal, PhD
Assoc. Prof. Diana Ignatova, PhD
Assoc. Prof. Galina Georgieva, PhD
Assoc. Prof. Luybka Alexieva, PhD
Asst. Prof. Margarita Tomova, PhD
Asst. Prof. Ralitzza Dimitrova, PhD

Editor: Margarita Krumova
Cover design of issue: Yavor Grancharov
Graphic design of issue: Yavor Grancharov
Technical support: Evgeni Venkov

ISSN 2738-8999

Факултет по науки за образованието и изкуствата, СУ „Св. Климент Охридски“
Адрес: София, 1574, бул. „Шипченски проход“ № 69А | fnoi.uni-sofia.bg

МАШИННОТО ОБУЧЕНИЕ В ОБРАЗОВАНИЕТО НА БЪДЕЩЕТО 488
Наталия Витанова, проф. гн

КОНЕКТИВИЗЪМ И ТЕХНОЛОГИЧНО ОБУЧЕНИЕ 498
Николай Цанев, доц. г-р

**ПРИНОСИТЕ НА АНГЛИЙСКИЯ ЛЕКАР ДЖОН ЛАНГДЪН ДАУН КЪМ ИЗУЧАВАНЕТО,
РЕХАБИЛИТАЦИЯТА, ОБУЧЕНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО
НА ДЕЦАТА СЪС СИНДРОМ НА ДАУН** 507
Пенка Шапкова, доц. г-р

СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДИСКУРСИ

**СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В ДЕЙНОСТТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ
ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ** 518
Георги Милков, г-р

СРАВНИТЕЛЕН ПРЕГЛЕД НА ДОМАШНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В СЕДЕМ СТРАНИ 532
Гергана Сакарски, докторант

**ОСОБЕНОСТИ И ПРИЛОЖЕНИЕ
НА УЧИЛИЩНО БАЗИРАНАТА СОЦИАЛНА РАБОТА В БЪЛГАРИЯ** 544
Калоян Дамянов, г-р

**УНИВЕРСАЛНОТО МЯСТО НА КОГНИТИВНИТЕ ИЗКРИВЯВАНИЯ
ПРИ ФОРМИРАНЕ И ИЗРАЗЯВАНЕ НА МНЕНИЕ** 554
Маргарита Бакрачева, проф. г-р, Милен Замфиров, проф. гнн

**ПОМАГАЩОТО ПОВЕДЕНИЕ И СОЦИАЛНАТА ПОДКРЕПА
В ЧОВЕШКИТЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ** 566
Мария Дишкова, доц. г-р

**ИНДИВИДУАЛНИЯТ ПОДХОД КАТО КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНА СОЦИАЛНА РАБОТА** 581
Пламен Колев, гл. ас., г-р

**ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ НА МОДЕЛИ И СКАЛИ
ЗА ОЦЕНКА НА СЕМЕЙНОТО ФУНКЦИОНИРАНЕ** 589
Полина Даскалова-Петкова, докторант

СОЦИАЛНИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ДИСКУРСИ
SOCIAL AND EDUCATIONAL DISCOURSES

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В ДЕЙНОСТТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Георги Милков, г-р

Изпълнителен директор

Център за съзидателно правосъдие, гр. Разград

e-mail: gmilkoff@gmail.com

Резюме: Докладът представя резултати от изследване на прилагането на Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН) от компетентните институции в България. Цел на изследването е да анализира информация и конкретни данни за прилагане на ЗЗДН от отговорните органи за прилагането на закона. Формулирани са критерии за ефективност на институциите по прилагане на ЗЗДН в България. Систематизирана е информация от компетентните органи, като се проследяват и анализират редица индикатори и се предлагат нови измерители на резултатите от прилагането на ЗЗДН. При анализ на информация за домашното насилие от гържавните институции се установяват различия и диспропорция. Констатира се липса на механизъм за събиране на информация за случаи на домашно насилие на национално ниво, което е изведено като сериозен проблем за недостатъчно ефективни резултати и възможности за проследяване на реалното функциониране и ефективността на планираните мерки за защита. Изводите и препоръките са насочени към подобряване на институционалната среда за събиране на достоверна информация за домашно насилие, обосновка на потребностите от създаване на национален механизъм за формулиране на политики и консолидиране на усилията на отговорните органи за осъществяване на защитата от домашно насилие.

Ключови думи: статистика, анализ, домашно насилие, жертви, съдебни дела

CONTEMPORARY TRENDS IN THE ACTIVITIES OF INSTITUTIONS FOR PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

Georgi Milkov, PhD

Executive Director

Center for Creative Justice, Razgrad

Abstract: The study presents a study of the application of the Law on Protection from Domestic Violence (LPDV) by the competent institutions in Bulgaria. The report presents the results of a study of specific parameters in connection with the implementation of the Law on Protection from Domestic Violence (LPDV) by the competent institutions in Bulgaria. The purpose of the study is to analyze information and specific data on the implementation of the LPDV by the bodies responsible for the implementation of the law. Criteria for the effectiveness of the institutions for the implementation of the LPDV in Bulgaria have been formulated. Information is systematized by the competent authorities, monitoring and analyzing a number of indicators and proposing new measures of the results of the implementation of the LPDV. Differences and disparities are found in the analysis of information on domestic violence by state institutions. There is a lack of a mechanism for collecting information on cases of domestic violence at the national level, which has been identified as a serious problem for the lack of effective results and opportunities to monitor the actual functioning and effectiveness of the envisaged protection measures. The conclusions and recommendations are aimed at improving the institutional environment for collecting reliable information on domestic violence, justifying the needs for establishing a national policy-making mechanism and consolidating the efforts of the responsible authorities for the implementation of protection against domestic violence.

Keywords: statistics, analysis, domestic violence, victims, lawsuits

УВОД

Поставени са няколко изследователски въпроса: за обхвата на домашното насилие в България; за социалните и педагогическите измерения на социалния феномен; механизми за регистриране на случаите на домашно насилие; за приблизителния брой на пострадалите от насилие в семейството и за извършителите.

Педагогическите измерения на домашното насилие могат да бъдат проектирани чрез изследване дейността на компетентните институции в България, ангажирани при превенция, противодействие и правораздаване. Анализирането на информацията за случаите на домашно насилие в различни органи на изпълнителната и съдебна власт може да бъде ценен принос за изследване на социалните и педагогическите аспекти на социалния феномен и по време на пандемия от COVID-19.

С опит на изследовател, авторът констатира липса на механизъм за събиране на информация за случаи на домашно насилие на национално ниво, което е изведено като сериозен проблем за отсъствие на ефективни резултати и възможности за проследяване на реалното функциониране и ефективността на планираните мерки за защита. Отсъствието на национален орган за превенция

и защита е основна причина за недостатъчната междуинституционална обвързаност и координация.

Необходимост от събиране и обработване на надеждна информация е залегнала в международен договор на Съвета на Европа. „За целите на изпълнението на настоящата Конвенция страните се ангажират: ...б. „а“ да събират редовно неагрегирана релевантна статистическа информация относно случаи на всички форми на насилие, обхванати от настоящата Конвенция (чл. 11, пар.1)“ (Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие).

Темата за нарастващото насилие в дома и семейството е особено актуална. Три четвърти от всички случаи на насилие са били извършени в условия на домашно насилие, а за повече от половината от запитаните граждани (56,6%) най-тежката ситуация на насилие, което някога са преживели, също е била в дома им (национално изследване „Насилието в България“, МТСП, 2019 г.). Според публична информация след обявяване на глобалната пандемия от COVID-19 във всички страни (вкл. и в България) през 2020 г. се наблюдава сериозно увеличаване на насилието, и специално ескалация на насилието срещу жени.

Необходимо е да се уточни, че липсва правна регламентация в България за събиране на информация (статистика) за обхвата на домашното насилие. „Липсата на официална статистика възпрепятства създаването на ефективни политики за борба с домашното насилие“ (Kovacheva, 2021), което се откроява като съществен проблем. Констатира се, че различните органи, които са ангажирани с превенцията и борбата с домашното насилие, събират данни по различни критерии в настоящия момент. Предлага се да се събират и анализират официални данни за броя на случаите на домашно насилие, за да могат да се създават ефективни политики за справяне с явлението.

В България липсва официална статистика за обхвата на проблема, но по данни от Министерството на вътрешните работи (МВР) се наблюдава увеличение на броя на сигналите за домашно насилие, регистрирани на Единния европейски номер за спешни повиквания (ЕЕН 112, МВР). Според оповестени данни МВР регистрира повишаване на подадените сигнали за домашно насилие на тел. 112 с повече от една десета (13%), като за периода 01.03.2018–01.03.2019 г. сигналите са 22 983 броя, а за периода 01.03.2019–01.03.2020 г. са 26 567 броя (увеличение с 3584 сигнала) (нак там). Основна причина са наложените ограничения, мерките за социална дистанция и изолацията във връзка с COVID-19, анализират данните МВР.

Ефективното сътрудничество между ангажираните институции е определящо за напредък и успех при защита от домашното насилие. Наблюдения на автора през последните 10 години установяват, че МВР и Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие (МТСП) не прилагат Инструкция № Из-2673/10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на МВР и МТСП.

МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Неправителствена организация (Сдружение „Център за съзидателно правосъдие“) с 16-годишен опит в прилагане на Закона за защита от домашно насилие провежда изследване в периода 2019–2020 г. Авторът на статията участва в провеждането на изследването като научен ръководител и изследовател. За целта на изследването са използвани: емпирични методи за проучване и регистрация на резултатите посредством подаване по електронен път на стандартизирани заявления по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ), адаптирани за спецификата на всяка отделна институция; методи за теоретично проучване: анализ и критична оценка на нормативни документи; преглед и анализ на академична литература и други публикации по темата; анализ на статистически данни, вкл. международни сравнения; сравнителен анализ, вторичен анализ на данни от проучвания. За целите на изследването са подадени заявления по ЗДОИ до шест институции в България.

Изследването не е финансирано и е осъществено със собствени ресурси.

Целта на изследването е да се проучи, анализира и съпостави информация за прилагане на закона за защита от домашно насилие от основните институции, като се анализира тяхната ефективност и се създаде модел на случаи на домашно насилие в България. Задачите са свързани с проучване на видовете информация, които събира и обработва всеки компетентен орган, ангажиран с процеса на превенция, противодействие, правораздаване, справяне, подкрепа и защита; да се проучат и анализират данните за подадени сигнали, жалби, оплаквания, преписки, досъдебни производства, съдебни дела от пострадали от домашно насилие; да се съпоставят основните показатели при обработка на информация за работа по случаи на домашно насилие в компетентните органи; да се изследва степенята на ефективност на институциите при прилагане на ЗЗДН, като се създадат критерии за ефективност; да се анализира как се прилагат нормативни и поднормативни документи за взаимодействие и координация при защита от домашно насилие.

ЕСКАЛИРАНЕ НА СЛУЧАИТЕ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ В БЪЛГАРИЯ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА С COVID-19

На база на увеличение на регистрираните случаи на домашно насилие в релевантни институции може да се направи заключение за общо увеличение на актове на насилие в семейството по време на пандемията от COVID-19. Най-отчетливи за новата тенденция са данните от горещите телефонни линии за помощ. От началото на пандемията COVID-19 сигналите са увеличени с повече от 30%, съобщават организациите, които поддържат „горещи линии“ за пострадали от домашно насилие.

По показател „съдебна защита“ също се наблюдава повишение през 2020 г. Наблюдава се и увеличаване на издадените заповеди за защита по ЗЗДН. Налице

е повишаване на броя на издадените заповеди за защита, като за периода януари–май 2017 г. техният брой е 2440, за същия период през 2018 и 2020 г. съответно е 2981 и 3240. Броя на издадените заповеди не е равен на броя на защитените лица, тъй като в повечето случаи с една заповед за защита се защитават правата на две, три или повече лица (пак там).

Наблюдава се увеличение на броя на пострадали деца през 2020 г. според информация от Министерството на вътрешните работи. За 2019 г. пострадалите деца от домашно насилие са 658, а за периода от 1 януари 2020 г. до 30 ноември 2020 г. техният брой вече е 823, показва сравнителният анализ.

Софийската районна прокуратура информира за образувани три пъти повече разследвания на случаи на домашно насилие в първите 6 месеца на 2021 г. в сравнение със същия период на предходната година. Обезпокоителни са данните на гържавното обвинение в най-голямата прокуратура в България, съотнесено и към броя население и обслужвана територия.

Реалистичният сценарий за постигане на положителни промени в ситуация на социална дистанция включва подобряване на работата на ангажираните институции, засилена дейност по информирание и консултиране на нуждаещите се граждани, тясно взаимодействие и координация между специалистите, бързо вземане на решение в най-добрия интерес на пострадалото лице. Фокус на ситуацията е необходимо да бъде засилена информационна кампания сред широки групи от населението и специално сред уязвимите на домашно насилие. Важен сегмент от кампанията са две социални групи: младите хора в ученическа възраст, които са обхванати в образователната система; хората в пенсионна възраст, посещаващи социални услуги и клубове на пенсионера, поради съхранена социална активност и много свободно време.

В ситуация на общо увеличение на актове на насилие в семейството по време на пандемията от COVID-19 може да се адаптират алгоритмите за действие на компетентните институции (МВР, дирекции „Социално подпомагане“, съдебна власт (съд и прокуратура), здравни заведения), като се приемат сигнали и жалби по електронен път. Важно е да се улесняват пострадалите лица и да не се изисква квалифициран електронен подпис (КЕП). Всяка институция да определи обучен служител да приема сигнали от жертви на домашно насилие, който да предлага консултации и съвети в електронна среда, дистанционно при необходимост. Необходимо е гържавническо решение в ситуация на спешност да се разкрийт защитени места (кризисни центрове) за жертви на домашно насилие във всяка една област, равномерно разпределени.

РАБОТА ПО СЛУЧАИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ В МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Наблюдава се тенденция на повишаване на докладваните случаи на домашно насилие. МВР отчита голямо увеличение на постъпилите сигнали за насилие в семейството на ЕЕН 112 през последните две години, като за периода от 01.03.2020

до 13.03.2020 г. общо за България са погадени 819 сигнала, а за периода от 13.03.2020 г. до 13.05.2020 г. общо за страната са погадени 4875 сигнала. МВР констатира увеличение на постъпилите сигнали за домашно насилие само през последните три месеца с 4056 броя (получена информация от МВР по реда на ЗДОИ).

Фиг. 1. Брой изпълнени мерки за защита по ЗЗДН по области по данни на ОД на МВР (2015–2019)

Показателят „Брой изпълнени мерки за защита по ЗЗДН“ има пряка връзка с броя на заповедите по ЗЗДН, постъпили за последващ контрол в дирекциите на МВР в страната (фиг. 1). Най-голям брой мерки са изпълнени в няколко дирекции в Южна България и СДВР (5-а позиция). ОД на МВР–гр. Стара Загора е посочила най-много изпълнени мерки по ЗЗДН (1380 бр.), което е в ярък контраст с нито един регистриран сигнал в същата полицейска дирекция. Може само да се предполага как се изпълняват над 1300 мерки по ЗЗДН, без да има нито един регистриран сигнал за домашно насилие в Града на липите. С повече от четири пъти по-малко изпълнени мерки по ЗЗДН, на 2-ра позиция, е дирекцията в гр. Бургас (312 бр.), следвана от дирекцията в гр. Пазарджик (294 бр.), на 4 позиция е дирекцията в гр. Ямбол (292 бр.) и СДВР–гр. София е на 5 позиция (236 бр.). В средата на резултатите от този показател е дирекцията в Ловеч (120 бр.), следвана на 16-а позиция от ОД на МВР–гр. Разград (107 бр.), на 17-а позиция е Враца (102 бр.), Велико Търново (89 бр.) е на 18 позиция, следвано от Пловдив (89 бр.). В края на списъка са полицейските дирекции в гр. Монтана (16 бр.), на 25-а позиция е гр. Плевен (14 бр.), следван от гр. Благоевград (13 бр.) на 26 позиция. На последните две места с „нула изпълнени мерки за защита по ЗЗДН“ са дирекциите на МВР в два съпоставими областни центъра (Габрово и Силистра), като последна, 28-а позиция заема Габрово и по показател „брой постъпили заповеди по ЗЗДН за последващ контрол“.

Наблюдава се увеличение на броя на пострадалите деца през 2020 г., по данни от МВР. Сравнителният анализ показва, че за 2019 г. пострадалите деца от домашно насилие са 658, а за периода от 1 януари 2020 г. до 30 ноември 2020 г. техният брой вече е 823, като се запазва ръст на случаите на домашно насилие (фиг. 2).

Фиг. 2. Жертви на домашно насилие – деца, по области, по данни на ОД на МВР (2015–2019)

Една пета от всички пострадали деца от домашно насилие са регистрирани в СДВР–гр. София (477 бр.), като същевременно информацията от ОД на МВР–гр. Габрово (0 бр.) не показва нито едно пострадало дете (28 позиция). Повече от една седма от всички деца жертви са потърсили помощ в полицейската дирекция в гр. Бургас (359 бр.), следвана на 3-а позиция от гр. Перник (217 бр.), дирекцията в гр. Варна (212 бр.) е на 4-а позиция, като на следваща, 5-а позиция е гр. Плевен (138 бр.). ОД на МВР–гр. Разград (21 бр.) е на 22-ра позиция. Останалите четири областни дирекции на МВР са регистрирали под 20 пострадали деца, съответно на 23-а позиция е гр. Смолян (16 бр.), следва гр. Ловеч (15 бр.), на 25-а позиция е гр. Добрич (10 бр.), на 26-а позиция е гр. Кърджали (6 бр.), на предпоследна, 27-а позиция е гр. Видин (4 бр.).

Съпоставими по основни показатели са областните центрове в последната третина от областни дирекции на МВР. Близкият брой на регистрирани пострадали деца от насилие в семейството има връзка със социално-икономическото развитие на всеки регион, показва анализа на данните на МВР (получени по реда на ЗДОИ).

РАБОТА ПО СЛУЧАИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ В ПРОКУРАТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Измерена е „Степен на ефективност в работата на прокуратурата по съдебни дела“, като са съпоставени показател „Брой образувани и разгледани съдебни дела“ и показател „Брой влезли в сила съдебни актове“ (фиг. 3). Ефективността се измерва чрез релация на данните от разгледаните съдебни дела и съответно влезлите в сила съдебни решения.

Фиг. 3. Степен на ефективност в работата на Прокуратурата по съдени дела, в %

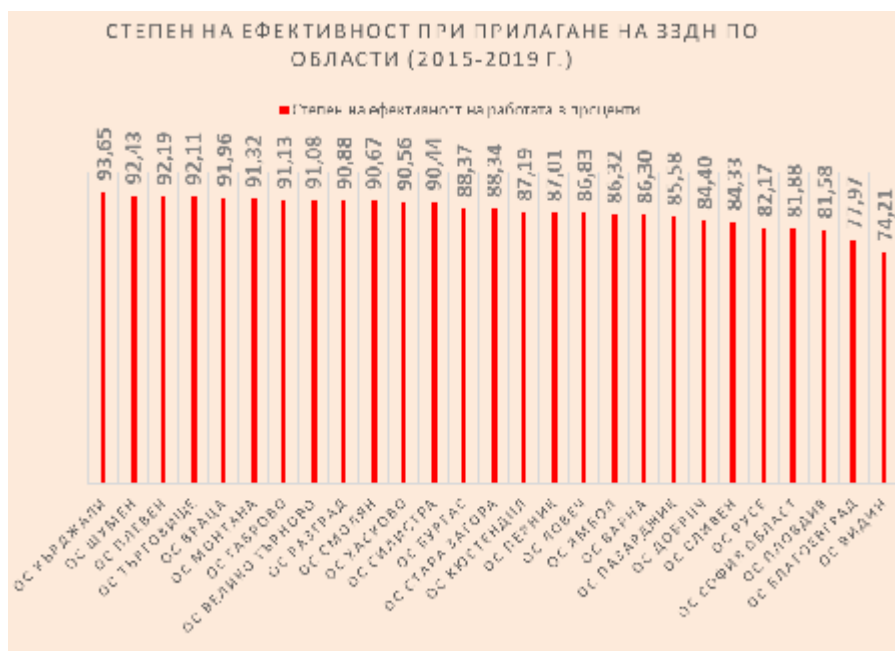
Наблюдението на съдебната практика показва, че влезлите в сила съдебни актове винаги са по-малък брой от разгледаните съдебни дела, независимо от стремежа на Прокуратурата да постига успех по всички обвинителни актове. Отговори по този показател са получени от двете военноокръжни прокуратури (София и Пловдив), с които общият брой е 30. На първите шест позиции са окръжни прокуратури (ОП), поравно разпределени в Северна и Южна България, като всички имат степен на ефективност 100. На първа позиция е ОП Пловдив, следвана от ОП Разград, на трета позиция е ОП Бургас, след нея на четвърта позиция е ОП Габрово, следва ОП Смолян на пета позиция и ОП Шумен е на шеста позиция. В средата са прокуратури с високи резултати (между 91% и 83%). На 15-а позиция е ОП Добрич (91,67%), следвана от Софийска градска прокуратура (90,91%) на 16-а позиция, ОП Хасково (89,23%) е на 17-а позиция, следвана на 18-а

позиция от ОП Враца (83,33%), на 19-а позиция е ОП Кюстендил (83,33%). С нулеви резултати по този показател (в края) са четири прокуратури, от които три са в Северна и една – в Южна България, съответно ОП Сливен, ОП Силистра, ОП Видин, ОП Ловеч. По основни социални, икономически и демографски показатели всичките посочени четири прокуратури са съпоставими (получена информация от органи на Прокуратурата по реда на ЗДОИ).

През анализирания период е налице повишена активност на държавното обвинение към решаване на жалбите за домашно насилие, което може да бъде обяснено с приемане на регламент на институционално ниво (Указание за организация на работата на Прокуратурата на Република България по преписки и гостъдебни производства, образувани по съобщения за домашно насилие, за закана за убийство и за нарушена заповед за домашно насилие). Съществуват и органи на държавното обвинение, които не споделят повишена активност по темата, което остава предизвикателство за тях.

РАБОТА ПО СЛУЧАИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ В РАЙОННИТЕ СЪДИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ

Анализирани са данни за прилагане на ЗЗДН от районните съдилища, които са предоставени от Висшия съдебен съвет на база подадени заявления за гостъп до обществена информация по ЗДОИ.

Фиг. 4. Степен на ефективност на работата на съда при прилагане на ЗЗДН по области (2015–2019)

Всички районни съдилища в България, които разглеждат съдебни дела по ЗЗДН, показват висока степен на ефективност (фиг. 4). Четири пети (75%) е висок показател за ефективност при разглеждане на съдебни дела за домашно насилие на първа инстанция. Наблюдава се закономерност – сравнително ниският брой на постъпилите дела по ЗЗДН в по-малки съдебни райони обуславя и висок процент на ефективност. Може да се даде за пример район Кърджали, където съдиите имат най-висока ефективност (93,65%) при приключили 280 дела срещу постъпили 299. Резултатите при разглеждане на съдебните дела по ЗЗДН в Разградски съдебен район показват много висока ефективност (90%). Интересен прочит може да се направи на резултатите в Русенски съдебен район. Русе е един от 10-те най-големи града в България, граничещ с река Дунав, същевременно е в третата десетка на условната класация по този показател. Съществуват и изключения от правилото, като в район Видин (27 позиция) измерената ефективност е три четвърти (74,21%), при свършени 118 дела срещу 159 постъпили за разглеждане по ЗЗДН. На последните четири позиции са съответно съдебните райони на Окръжен съд – София, Пловдив, Благоевград и Видин. Наблюдава се висок дял на неприключени съдебни дела за домашно насилие на първа инстанция, което е предизвикателство за бързината на съдебното производство.

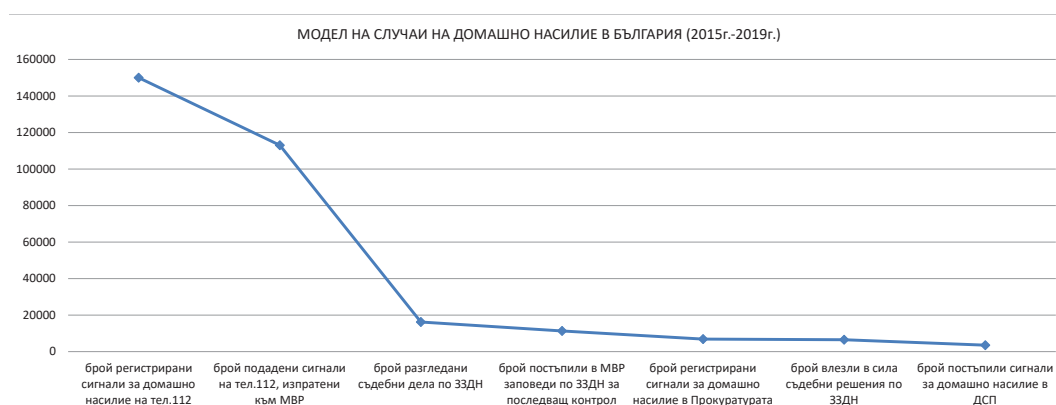
По-големият брой на съдебните дела за разглеждане контрастира с по-умерен дял на приключените производства със съдебен акт. Ограниченият брой дела за разглеждане и високият процент свършени дела в един неголям съдебен район не са съпоставими с първите пет области, където се концентрират най-много постъпили за разглеждане съдебни дела.

СЪЗДАВАНЕ НА МОДЕЛ НА СЛУЧАИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

За отправна точка на анализ на дейността на компетентните органи по прилагане на мерките по ЗЗДН и работа по случай може да се вземат наличните данни за регистрираните сигнали, заведени преписки, свършени съдебни дела и издадени заповеди за съдебна защита по ЗЗДН. Използвани са основно два метода: сравнителен анализ и вторичен анализ на данни от МВР, Агенцията за социално подпомагане (АСП), органите на Прокуратурата и районните съдилища при работа по случаи на домашно насилие в резултат на подадени заявления по ЗДОИ.

Най-много, като абсолютен брой, са регистрирани 123 929 сигнала на ЕЕН 112 за 4-годишния период 2016–2019 г. Приетите повиквания за домашно насилие на тел. 112 са за всички 28 области на Република България. Повече от три четвърти от всички повиквания (93171 бр.) са насочени към МВР по компетентност за реагиране. Значително по-малка част от сигналите са препратени към центрове за спешна медицинска помощ (8431 бр.), следват 5 единични сигнала, които са изпратени към служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ в МВР.

Необходимо е да има съпоставими данни за еднакви периоди от време, за да може да се изчисли с приблизителна точност колко от подадените жалби за насилие в семейството стигат до съдебните зали. За районните съдилища съществува информация за разгледани и приключени съдебни дела за 5-годишния период 2015–2019 г. За да се предположи приблизителният брой на подадените оплаквания на ЕЕН 112 за 5-годишен период, се добавят условно 27 000 сигнала за 2015 г., като се отчита каква е тенденцията на плавно нарастване на годишна база. Общо сигналите стават 150 929 бр. (2015–2019). Информацията е необходима, за да се създаде реалистичен модел на случаите на домашно насилие за изследвания период (2015–2019), като данните могат да се сравняват и анализират.

Фиг. 5. Модел на случаите на домашно насилие в България (2015–2019)

Моделът на случаите на домашно насилие в България (фиг. 5) е създаден на базата на информация за 7 различни показатели от дейността на компетентните институции. Моделът на случаите на домашно насилие проследява показатели, брой, закономерности, връзки, въздействие на различни характеристики, свързани с домашното насилие. Отправна точка са получените сигнали на ЕЕН 112, които са най-голям брой (150 000 бр.). Закономерно следват препратените оплаквания към МВР, които са 75% от всички получени (113 000 бр.). Жалбите на пострадалите са в пряка връзка с разгледаните съдебни дела по ЗЗДН, които са 16 189 бр. Постъпилите в МВР за последващ контрол заповеди за защита от домашно насилие (11 294 бр.), постановени от районните съдилища, са с 5000 по-малко. Регистрираните сигнали за домашно насилие в Прокуратурата са приблизително равен брой (6 858 бр.) с влезлите в сила съдебни решения (6 532 бр.) по ЗЗДН (след обжалване на част от тях). Най-малко сигнали са отразени в регистрите на дирекциите „Социално подпомагане“ (3 531 бр.), чийто брой е близо два пъти по-малък от жалбите в Прокуратурата. Едва 2% от пострадалите от домашно насилие са потърсили подкрепа в системата за социална закрила (АСП), се установява при съпоставени най-висока и най-ниска стойност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременните тенденции при защита от домашното насилие в България показват отсъствие на официална статистика за проблема, което е ключов фактор при формиране на политики за превенция и защита от насилие в семейството. Наблюдава се обезпокоителна тенденция един на всеки 23 пострадали от семеен тормоз да подава жалба в съда и съответно да получава съдебна защита по ЗЗДН. Сериозна диспропорция се установява при анализ на данни за домашното насилие от МВР, МТСП и Прокуратурата. Едва 2% от пострадалите от домашно насилие са потърсили подкрепа в системата за социална закрила (АСП). Най-голяма група пострадали от домашно насилие са жените, следвани от децата и мъжете. Налице е пряка връзка между броя на съдебните дела за домашно насилие и регистрираните сигнали на ЕЕН 112 (МВР), се установява при анализ на резултатите от проведено за първи път изследване на практиката на съдилищата при разглеждане на съдебни дела по ЗЗДН. По-малко от половината подадени съдебни жалби за домашно насилие са завършили с влязъл в сила съдебен акт, като е много висок дялът на прекратените съдебни производства. Създаден е Модел на случаите на домашно насилие в България на базата на информация за 7 различни показатели от дейността на компетентните институции, който може да бъде използван при формиране на политики за противодействие и защита от домашно насилие на национално ниво. Необходимо е да се анализира високият дял на прекратени съдебни дела за домашно насилие. Разработването на национален модел за събиране, обработване и анализ на информация за случаите на домашно насилие е следваща важна стъпка. Създаването на национален орган за превенция и защита от домашно насилие би подобрило значително осъществяването на политиките и междуинституционалната координация. Необходимо е компетентните институции да адаптират процедурите си за действие при подкрепа на пострадали от домашно насилие съобразно ситуацията на пандемия COVID-19.

ЛИТЕРАТУРА

Instrukciya za reda za osushestvuyavane na vzaimodejstviето между organite на Ministrstvoto на vytreshnite raboti I на Ministerstvoto на truda I socialnata politika pri zashtita ot domashno nasilie, izdadena ot ministryra на vytreshnite raboti I ministryra на socialnata politika, обн. ДВ, бр. 94 от 30.11.2010 г. [Инструкция № Із-2673/10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимоедействието между органите на Министерството на вътрешните работи и на Министерството на труда и социалната политика при защита от домашно насилие, издадена от министъра на вътрешните работи и министъра на социалната политика, обн. ДВ, бр. 94 от 30.11.2010 г.]

Kovacheva, D. (2021). Stanovishte относно законoproekt за izmenenie I dopylnenie na Zakona за zashtita ot domashno nasilie. [Ковачева, Д. (2021). Становище относно законoproekt за izmenenie i dopylnenie na Zakona за zashtita ot domashno nasilie.

[https://www.ombudsman.bg/pictures/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5\(1\).pdf](https://www.ombudsman.bg/pictures/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5(1).pdf)]

Konvencia na Syveta na Evropa за prevencia I borba s nasiliето nad jeni I domashното nasilie (Istanbulska konvencia) [Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция)

<https://rm.coe.int/168046246f.>]

Mahase, E. (2020). Covid-19: EU states report 60% rise in emergency calls about domestic violence. *BMJ: British Medical Journal* (online), 369.

Milkov, G. (2021). Prilaganeto na merkite po zakona за zakrila ot domashno nasilie pri rabota po sluchai v Bulgaria (2015–2019). *Pedagogicheski izsledvania*, 2, 14–44 [Милков, Г. (2021). Прилагането на мерките по закона за защита от домашно насилие при работа по случаи в България (2015–2019). *Педагогически изследвания*, 2, 14–44.]

Milkov, G. (2019). Doktorska disertacia “Partnourstvoto mejdu instituciите pri socialna zashtita ot domashното nasilie”, nauchen rykovoditel prof. d-r Nely Boyadjieva, SU “Sv. Kliment Ohridski”. Sofia. [Милков, Г. (2019). Докторска дисертация „Партньорството между институциите при социална защита от домашното насилие“, научен ръководител: проф. д-р Нели Бояджиева, СУ „Св. Климент Охридски“. София.]

Ministerstvo na truda I socialnata politika, Nacionalno predstavitelno izsledvane “Nasiliето v Bulgaria” (2019). [Министерството на труда и социалната политика, Национално представително изследване „Насилието в България“ (2019).]

Ministerstvo na pravosydiето, Formulyar за chastichan predvaritelna ocenka na vyzdeystviето, Proekt за Zakon за izmenenie I dopylnenie na Zakona за zashtita ot domashното nasilie, 09.12.2020. [Министерство на правосъдието, Формуляр за частична предварителна оценка на въздействието, Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие, 09.12.2020.]

Ukazanie за organizaciya na работата на Prokuraturata на Republika Bulgariya по prepiski I dosyebni proizvodstva, obrazuvani по syobshteniya за domashno nasilie, за zakana за ubiystvo I за narushena zapoved за domashno nasilie, odobreno sys zapoved RD № 02-09/30. [Указание за организация на работата на Прокуратурата на Република България по преписки и досъдебни производства, образувани по съобщения за домашно насилие, за закана за убийство и за нарушена заповед за домашно насилие, одобрено със Заповед РД № 02-09/30.04.2018г. на главния прокурор на Република България.]

Интернет източници

Domestic Violence During the COVID-19 Pandemic, Evidence from a Systematic Review and Meta-Analysis. 21.02.2021. Retrieved on 22.05.2022 from <https://counciloncj.org/impact-report-covid-19-and-domestic-violence-trends/>

Evropejski parlament, COVID-19: Tryabva da sprem narastvaneto na domashното nasilie po vreme na izvynredното polojenie, Syobshtenie za presata, 08.04.2020, Retrieved on 22.05.2022 from <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/press-room/20200406IPR76610/covid-19-triabva-da-sprem-narastvaneto-na-domashното-nasilie-po-vreme> [Европейски парламент, COVID-19: Трябва да спрем нарастването на домашното насилие по време на извънредното положение, съобщение за пресата, 08.04.2020. Достъпно на 22.05.2020 г.: <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/press-room/20200406IPR76610/covid-19-triabva-da-sprem-narastvaneto-na-domashното-nasilie-po-vreme>]

Todorov, Svetoslav. Bulgaria Charity Warns Domestic Violence Worsening in Pandemic. 28.05.2020. Retrieved on 22.05.2022 from <https://balkaninsight.com/2020/05/28/bulgaria-charity-warns-domestic-violence-worsening-in-pandemic/>

UN News. 2020. UN backs global action to end violence against women and girls amid COVID-19 crisis. Retrieved on 22.05.2022 from <https://news.un.org/en/story/2020/04/1061132>

Zsuzua, Blasko, Eleni Papadimitriou, Anna Rita Manca. How will the COVID-19 crisis affect existing gender divides in Europe. *JRC Science for Policy Report*. Retrieved on 22.05.2022 from https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120525/covid_gender_effects_f.pdf

**ОБРАЗОВАНИЕ И ИЗКУСТВА:
ТРАДИЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ**

Трета научно-практическа конференция

**EDUCATION AND ARTS:
TRADITIONS AND PERSPECTIVES**

Proceedings of the Third Scientific-Practical Conference

ISSN 2738-8999

2022